

NÉMETH JÚLIA

Formák beszédes csendje

Kolozsi Tibor művészetéről

Művészet

NÉMETH JÚLIA (1941, Arad) műkritikus, újságíró. A BBTE-n diplomázott 1964-ben, 1975-től a kolozsvári rádió munkatársa, művelődési rovatának vezetője, 1990–2005 között a Szabadság napilap rovatvezetője, az Erdélyi Művészet folyóirat munkatársa. Legutóbbi kötete: **Jakobovits Márta – monográfia (2009)**. Kolozsváron él.

Titkokkal teli, sajátosan hangzó-alakuló terek elevenjébe vág Kolozsi Tibor. Létformák, sejtések, sejtetések, sugallatok, lehiggadt emóciók, letisztult érzések, megérzések, gondolatok kavarnak bronzos átíratú harmóniáiban, kézjegyével ellátott szobraiban. Árukkodnak arról a sajátos egyensúlyról, amely valamennyi munkájának velejárója, s amely a nagy egészből kiragadott, annak tökélyét megközelítő, formákba, fényekbe menekített, szabad képzettársításokon alapuló művészi megnyilatkozásainak elmaradhatatlan tartozéka.

A szépség a tökéletes egyensúly – véli Brâncuși. Román Viktor szerint pedig az egyensúly egy adott pillanatban – a műalkotáson túlmenően – életmóddá is válhat. Kolozsi Tibor

alkotásaiból és életmódjából ez az elért, ez a megteremtett egyensúly valósággal sugárzik.

Közvetlenül a rendszerváltás után, mondhatni, üstökösként tűnt fel az erdélyi szobrászművészet egén. 1991-ben végzett Kolozsváron, az akkori elnevezése szerint Ion Andreescu Képzőművészeti Intézetben, Eugen Gocan, Gergely István és Korondi Jenő tanítványaként, Kós András baráti közelségében.

*Kolozsi Tibor szobrászművész
a műtermében*

A '89 előtti bezártságot követően a Nyugat kapui kitértek, s a pályakezdő művész valóságga belevetette magát a nemrég még elérhetetlennek tűnő művészparadicsomba. Az ismeretlenség homályából munkái emelték ki, nyitották meg számára a kor legjelentősebb művészi alkotóműhelyeibe vezető utat. Az akkor már világklasszisnak számító, Bukarestben tanult székely szobrászművész, Román Viktor párizsi műterme például szálláshelyéül is szolgált, a mester barátsága pedig egész életművére termékenyítőleg hatott. Talán nem is annyira formailag, mint inkább eszmeiségében. A monumentalitás igénye már akkor megfogalmazódott benne, s csak megerősödhetett a mesternek a politikumot messze túlhaladó, örök emberi értékekre kihegyezett szobrai, Párizs köztereit díszítő alkotásai láttán. A monumentalitás vágya egyébként a legtöbb szobrászban ott bujkál, de csak keveseknek adatik meg, hogy alkotásaik térben is kiteljesedhessenek. Kolozsi Tibor szerint ugyanis a közlés nálunk még nem jutott el arra a fokra, hogy ezt igényelje. Hogy a nemzeti és politikai tematika mellett egyszerűen csak térformáló, díszítő erejének varázsával ható szobrokat is igényeljen.

A fiatal művész alkotásaira, különleges adottságaira már a kezdet kezdetén felfigyelt a szakma. 1992-ben elnyeri a Romániai Képzőművészek Szövetsége Ecce homo-díját, ezt a Budapest Artexpo-díj, a Barabás Miklós Céh nívódíja és az Erdélyi Közművelődési Egyesület Szolnay Sándor-díja követi, hogy aztán 2011 márciusában, mindössze negyvenöt évesen, megkapja a legnagyobb szakmai elismerést jelentő Munkácsy-díjat, 2012-ben pedig a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével ismerje el művészi, műemlék-restaurátori és közösségépítő szerepét az anyaország.

Mindezek ismeretében akár azt is mondhatnám, Kolozsi Tibor Fortuna kegyeltje, ha nem tudnám, hogy született adottságai, tehetsége mellett mekkora kitartást igényelt művészi álmainak bronzba, kőbe konkretizálása, mennyi szellemi-fizikai erőt, hány kíneserves-gyönyörűséges munkanapot vettek igénybe sikeres művészi kísérletei.

Majdhogynem három évtizedes szobrászi munkássága szakaszolható ugyan, s ezek a szakaszok formai szempontból jól elkülöníthetők, sőt olykor feleselnek is egymással, esz-

meiségükben viszont egységesek: valamennyi az emberközpontúság, a humanizmus jegyében fogant. Kezdetben voltak a magyar őstörténetből, mitológiából ihletődött, szerény méreteik ellenére is térbe kívánckozó bronz kisplasztikák, majd a nagy

méretű, biblikus-mitologikus, játékosan groteszk, rozsdamarta, hegesztett vas konstrukciók, amelyeket a fekete folyami kőből kinőtt, prehisztórikus korokat idéző portrészorozat követett, hogy aztán az emberi történelem évezredeinek homályából előtörő, de időszerű művészi üzenetet közvetítő bronz arcképcsarnokon, valamint hatalmas térszobrai keresztül vezessen az út a formai-gondolati-érzelmi telítettségükben már szinte perzselő plasztikáig.

*Jelenlét, 2007,
bronz, 30 × 11 × 9 cm*

Amint arra előző írásaiban már többször is utaltam, őstörténeti, bronzos megnyilatkozásai látványosságuk mellett izgalmas esztétikai kaland lehetőségével kecsegtetnek. A múltba fordulás azonban nem csupán formai lehetőségeket kínált számára, a manapság divatos ősi alakzatok és kifejezőmódok modern átültetését, hanem olyan mélyenszántó szellemi kalandozást is, amelynek állomásai ezernyi, a má-

*Archetípus, 2013,
bronz, 20 × 20 × 15 cm*

*Nyugalom, 2013,
bronz, 18 × 20 × 15 cm*

nak szóló üzenet potenciális hordozói. A művész úgy merít az őstörténet, a mitológia kincsestárából, hogy annak szellemiségét aknázza ki. S ez a megközelítési mód, ez a művészi szemlélet valamennyi alkotási periódusára jellemző.

Korai kisplasztikai részleteikben alaposan kidolgozottak, az ábrázolat prototípusának azonban mindössze legjellemzőbb jegyeit ugrasztják ki. Esetenként a formák egyszerűsége és az alapanyag, a bronz jellege dominál, máskor viszont, mint az apokalipszis sorozat esetében is, a dinamikus kompozíció jut főszerephez. A magyar őstörténetből ihletődött lovas szobrocskák sajátos látványa egyébként gazdag jelentéstartalmú allegóriaként is felfogható.

Hegesztett vasszobrai is történeti, biblikus tematikára épülnek, esetekben azonban, az anyag természetéből adódóan, a felületek szándékosan durva megmunkálása és a mindössze néhány szerkezeti elemre alapozott megjelenítés az uralkodó, s ez tömör és fölöttébb szuggesztív struktúrákat eredményezett.

A portré elsődleges szerepet tölt be Kolozsi Tibor alkotóművészetében és végigkíséri eddigi munkássága valamennyi szakaszát. A karakter-ábrázolásokként fogant portrésorozattól a mindössze jelzésszerű megjelenítésen át a jellegzetes típusokat felvilágosító portrékoncentrátumokig követhetjük nyomon a kőben, vasban, bronzban megtestesülő arcképek sorozatát. Fémlapokból, fémgyűrűk-

ből összeálló rozsdafejek, domborított, tömör lemezből szerkesztett női portré és „áttetsző” változata, a fémkeretbe foglalt úr, a pozitív és negatív forma sajátos elegye alakította tér a spontaneitás magával ragadó erejével hat. A sima fekete folyami kőbe fogalmazott munkák viszont a fémszobrok szándékos esetlegességével szemben éppen a befejezettségre, teljességre építenek. Esetükben tömör tömegként bontakoznak ki az elvonatkoztatás különböző lépcsőfokait képviselő ábrázolatok.

A következő alkotási szakasz termékei már a részletező és nagyvonalúan összegző fogalmazásmód frigyéből származó alaptípusokat jelenítenek meg. Kifejezőerejük, egyediségük éppen e kettősségekben rejlik. S bár a művész látszólag archaikus jegyekkel ruházza fel alakjait, ezek a portrék éppen időtlenségükkel, korok és stílusok felettségükkel hatnak, jelentenek merőben újszerű vonulatot. Az emblematis archetípusok sajátos arzenálja a mély múlt hangulatát keltve villantja föl egy ízig-vérig kortárs szobrász alkotói habitusát.

Balladai tömörség és szaggatottság, a részletekbe fogalmazott egész, az arc összetevőinek – homlok, szem, száj – mint totális érzelmi-gondolati információhordozóknak a szerepeltetése jellemzi legújabb munkáit. Egy lehunyt szempárt megjelenítő arcrészlet (*Ballada*) vagy az ajak vonalával harmonizáló arcmetszet (*Özön*) egyéniségfeltáró szerepe tagadhatatlan, aminthogy ezt a célt szolgálja az egymással harmonizáló vagy éppenséggel felelő entitás-részletek (*Együtt a Múzsával*) egyetlen, szerves egészként való szerepeltetése is. S mi más, ha nem a részeiben az egész találó megfogalmazása az *Ébredés*, egy arcszeletre boruló kéz, vagy a csendő-bongó hajfürtjeibe *Rejtőzködő* megejtően lírai profil, a jelképes mesterjegyekkel ellátott, veséző tekintetű *Mágus*, az allegorikusan fejjel lefelé fordított, meredt tekintetű *Kardnyelő* vagy a méreteivel is kiugró *Betyár* torzója. A *Jelenlét* pedig – minden szögből egyaránt ránk néző szemével – a legmagasabb fokú általánosítás szenvtelenségébe burkolt 21. századi portrékoncentrátum.

Az arccal, mondhatni, egyenértékű a kéz gyakori szerepeltetése, úgy is, mint a fej, az ész, a gondolkodás és az ezt gyakorlatba ültető manualitás frigyének a szükségszerűsége.

Perszeusz, 1996,
vaslemez, 180 × 62 × 48 cm

gét érzékeltető elem. Emlékmű az áldást osztó kéznek – mondhatnám szimbolikus mélységeket sejtető érzelmi felhangokkal telített formai bravúrjáról, az *Áldás* című munkáról, amely az életműben gyakran fellelhető szakralitás jegyében fogant. Emellett a játékoság sem idegen a művésztől. Jelei még régebbi, biblikus tematikából ihletődött alkotásaiban is tetten érhetők, nem beszélve az olyan,

újabb keletű munkákról, amilyen például a bajszát pödrő *Herceg*. Múltból ihletődött portréinak jelentős része azonban, az archaizálás mellett, az arckifejezések komorságát emeli ki. A tömör, markáns formákat kísérő, sötéten tatongó rések fokozzák a drámai hangulatot. De a gyöngédség, a lírai megjelenítés jegyeivel is gyakran találkozhatunk. Elokvens példája ennek a klasszikus hangvételű *Szeplőtelen*, valamint a geometriai alakzatokba sűrített, vágott felületeivel s az arckifejezés megejtő expresszivitásával ható *Rejtőzködő*.

Ébredés, 2013,
bronz, 25 × 29 × 20 cm

A művész mindig is vonzódott a nagy összefoglaló formákhoz, néhány évvel ezelőtti, dél-koreai táborozása, találkozása a nagyvilág vezető képzőművészeivel csak elmélyítette ezen irányultságát. Ekkor születtek a 2015-ben, a kolozsvári Művészeti Múzeum

Jelölt, 2013,
bronz, 34 × 11 × 9 cm

tágas udvarán, a barokk palota ölelésében bemutatott, méreteikben is monumentális szobrai, többek között a bronzos tekintetű *Éva*, az örök álmodozó, örök vágyakozó, meg *Sámsón*, a kőkemény fejű emberóriás, a bronzban ragyogó *Solymás* és társaik. Valamennyiükre az eddigieknél is tömörebb fogalmazásmód, a nagy, összefoglaló formákba sűrített lényeg, s egyfajta mindent átható, a keleti filozófiákra jel-

vá teszi a *Visszhangot*. A szimmetriatengelyből sajátosan kirajzó, egymásnak felelő hullámok alakváltózatait.

A művészi viviszekciót, az analízist és szintézist szobrászi formanyelven

lemző, majdhogynem emberfeletti nyugalom jellemző. A bölcsesség nyugalma. A formákban megbúvó csönd nyugalma. A hit ereje és mindenhatósága.

Kőszobrával, a *Marossal* mintha az öröktől fogva és örökké létezőre lelt volna. Az archetípusra. A tökéletes természetbe olvadásra. Jobban mondva magára a Természetre. A kőarcúra.

S egyfajta szinesztézia, a hangrögzítés egyedi módozata az, ahogyan a természetből kiragadja, és láthatóvá-tapintható-

megfogalmazó, a lényegét gyakorta egyetlen releváns részletbe tömörítő Kolozsi-plasztikák – formai tökélyük mellett – mélységes humánumról árulkodnak. Arról az emberszeretetről, amely a művészből a mindennapi életben is sugárzik. Mintha csak az „adni kell magunkból másokért” brettei gondolat megtestesülését látnánk.

Együtt a múzsával, 2013,
bronz, 22 × 28 × 17 cm

Az 1994-ben újraalakult Barabás Miklós Céh már pályakezdőként soraiba fogadta, sőt a titkári teendők elvégzésével is megbízta az akkor még ugyancsak fiatal szobrászt. Azóta negyed évszázad is eltelt, s a művész, immár BMC-elnökként, ha korban még nem is, de teljesítmény szempontjából mindenképp felzárkózik a nagy öregek

táborába. Mindemellett pedig fém-restaurátorként is jeleskedik. Nevéhez fűződik például, többek között, az aradi Szabadság szobor és a kolozsvári Mátyás-szobor szakszerű felújítása.

*Herceg, 2003,
bronz, 62 × 38 × 36 cm*

*Kardnyelő, 2011,
bronz, 23 × 22 × 11 cm*

*Rejtőkódó, 2013,
bronz, 15 × 10 × 10 cm*

*Mágus, 2013,
bronz, 23 × 24 × 20 cm*

*Káin és Ábel, 2003,
bronz, 67 × 33 × 32 cm*

*Mesélő, 2000,
bronz, 30 × 16 × 14 cm*

*Gladiátor, 2000,
bronz, 30 × 16 × 16 cm*

*Szókratész, 2003,
bronz, 58 × 36 × 34 cm*

